

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут
кафедра теорії та історії держави і права

Методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи
студентів денної форми навчання
з навчальної дисципліни

«Юридична деонтологія та професійна етика»

спеціальність 081 «Право»

ОПП «Міжнародне та європейське право»

Івано-Франківськ-2024

Саветчук Н.М. Методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи студентів денної форми навчання з навчальної дисципліни «Юридична деонтологія та професійна етика»

Схвалено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, протокол № 1, від 28.08.2024р.

Затверджено науково-методичною радою Навчально-наукового юридичного інституту Від 27.09.2024 р., протокол № 1

Затверджено Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту

Від 27.08.2024 р., протокол № 2

Рецензенти:

Адамович С.В. – д.іст.н., професор, завідувач кафедри теорії та історії держави і права ННЮІ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Паруга Ю.І. – к.ю.н., викладач кафедри цивільного права ННЮІ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи студентів денної форми спеціальності 081 «Право» ОПП «Міжнародне та європейське право» містять: програму навчальної дисципліни; перелік тем та планів щодо самостійної роботи; контрольні питання; ключові терміни та поняття; перелік необхідної для вивчення літератури; тематику рефератів та словник термінів та понять.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Програма навчальної дисципліни	7
РОЗДІЛ 2. Самостійна робота.....	11
РОЗДІЛ 3. Тематика рефератів.....	26
РОЗДІЛ 4. Словник термінів та понять.....	28

ВСТУП

Система вищої юридичної освіти є складною і взаємодіє з політичними, економічними, культурними і соціальними системами. В таких умовах вища юридична освіта не може бути пасивною, а повинна суттєво і динамічно впливати на оточуюче середовище, формуючи цивілізоване демократичне правове поле. В цьому аспекті її позитивна роль і просвітницька місія є значною, а часом – вирішальною.

Відповідно до основних принципів ООН щодо суспільної ролі й місця правника, визначено, що юрист - це відкрита та доступна для клієнта особа, що на засадах здобутої кваліфікації та дотримання високих стандартів моральності та професійної етики здійснює свою діяльність із захисту прав та законних інтересів клієнта з урахуванням публічного порядку держави. Звідси основне завдання вищої юридичної освіти полягає у підготовці кваліфікованих фахівців у галузі права, які працюють на утвердження в суспільстві верховенства права та правової свідомості й правової культури.

Мета вищого юридичного навчального закладу в Україні є підготовка професійної особистості юриста як правознавця. Це означає, що майбутній юрист повинен володіти фундаментальними уявленнями про право, правовими знаннями, мінімальними вміннями й навичками їх застосування, а також – засвоїти правила професійної діяльності (юридичної деонтології, юридичної етики).

Курс „Юридична деонтологія та професійна етика” відкриває навчання з спеціальності „Міжнародне та європейське право”, коли починається формування у студента професійних знань, поглиблене розуміння обраної ним професії, місця юриста в правоохоронній, управлінській, дослідній діяльності.

Наша держава знаходиться сьогодні на шляху побудови правової держави, формує державні інституції, тому виникає потреба в піднесенні престижу юриста як професіонала, підвищення рівня його загальної професійної культури, що обов’язково впливатиме на формування правової держави.

Слід також зауважити, що люди часто звертаються до юриста за правовою допомогою в екстремальних для себе ситуаціях: душевного хвилювання, в пошуках шляхів швидкого виходу зі становища, в яке вони потрапили тощо. За таких обставин складаються умови залежності їх від правника, тому від належної поведінки юриста буде залежати вирішення питання по забезпечення благодотворних ситуацій для таких осіб.

Юристу необхідно спокійно зважувати власну поведінку, критично оцінювати свої дії, володіти самоаналізом, бути вимогливим до себе та бережливим до своєї професії. В цьому йому і повинна допомогти навчальна дисципліна про належну поведінку – «юридична деонтологія і професійна етика».

Навчальна дисципліна «Юридична деонтологія та професійна етика» носить певне механічне поєднання колись двох окремих курсів і зумовлює певну специфіку даної дисципліни, яка передбачає два змістові модулі.

Навчальна дисципліна «Юридична деонтологія та професійна етика» пов’язана з багатьма навчальними дисциплінами. Взаємозв’язок даної дисципліни з юридичними науками і навчальними дисциплінами полягає в тому, що «Юридична деонтологія та професійна етика» 1) є вступною навчальною дисципліною і містить відомості, що необхідні для поглибленого розуміння закономірностей юридичної діяльності слідчого, прокурора, судді, нотаріуса, адвоката та інших професій. У цьому розумінні її можна назвати загально підготовчою навчальною дисципліною, введенням у юридичну практику; 2) створює теоретичні основи для прикладних юридичних навчальних дисциплін — судової психології, судової етики, юридичної конфліктології; 3) поповнює багаж юридичної науки і практики завдяки самостійному предмету дослідження; розкриває нові підходи, надає нову інформацію, почерпнуту з досягнень соціальних наук, і тим самим збагачує як прикладну, так і теоретичну юриспруденцію.

«Юридична деонтологія та професійна етика» має на меті навчити студентів 1-го курсу суті і змісту юридичної професії, вважати совість, справедливість головними критеріями його професійної діяльності.

Метою вивчення навчальної дисципліни “Юридична деонтологія та професійна етика” є: формування у студентів первинних знань про правові основи державного і громадського життя, дбайливого ставлення до інтересів особи, суспільства та держави, ціннісних орієнтирів щодо моральної оцінки діяльності юриста-професіонала, з вимогами, що ставляться до працівників

юридичної сфери; розкриття службового обов'язку юриста (внутрішнього імперативу); необхідність сформулювати у студентів належний рівень правосвідомості; сприяти інтегруванню знань про право, професійну етику юриста із знаннями про загальнолюдські цінності, щоб створити передумови та мотиви вибору юристом норм належної поведінки у практичній діяльності; ознайомлення з вимогами, які юрист, як професіонал і особистість, має виховувати в собі для успішної діяльності з охорони прав людини і громадянина, зміцнення законності і правопорядку.

Поряд з іншими навчальними дисциплінами «Юридична деонтологія та професійна етика» в єдиній системі підготовки фахівців виконує як загальні освітні завдання, так і специфічні, що обумовлюються особливостями структури та змісту навчального предмету. Серед них слід назвати такі **завдання**:

- ознайомити з особливостями сфери здійснення юридичної діяльності;
- висвітлити характерні риси практичної діяльності юристів за окремими напрямками спеціалізації юридичної роботи;
- розкрити роль юридичної науки у здійсненні практичної діяльності, охарактеризувати систему наукових юридичних знань, їх сучасний стан, перспективи розвитку;
- ознайомити студентів з організацією та функціонуванням системи юридичної освіти в Україні, особливостями здійснення процесу навчання та правового виховання;
- зміцнити світоглядну та громадянську позицію майбутніх правозахисників, підготувати їх психологічно до самостійної напруженої та відповідальної роботи на користь суспільства та держави;
- визначити нормативи культури поведінки юриста, які необхідні для його ефективної професійної діяльності;
- вивчити складний процес відображення професійних стосунків у моральній свідомості, морально-професійних нормах.

В процесі вивчення даної навчальної дисципліни студенти повинні **знати**:

- інтегративний аспект змісту юридичної деонтології та його універсальне значення щодо належної і обов'язкової поведінки юриста-професіонала;
- шляхи дослідження змісту службового обов'язку юриста;
- поняття , принципи професійно-правової, моральної, політичної, естетичної та ін. культури;
- систему вимог про правила поведінки юриста у практичній діяльності;
- види і форми відповідальності, які настають за порушення різного роду вимог (в тому числі морально-етичних) представниками юридичних професій;
- основні категорії юридичної етики та деонтології, що мають важливе значення у професійній діяльності юриста;
- зміст основних понять курсу: «професійна етика», «юридична етика», «правова етика», «етика права», «юридична деонтологія», «правник», «юридичні професії», «юридична діяльність», «правова культура юриста» та ін.;
- місце юридичної деонтології, професійної етики в загальній системі професійної культури правника;
- особливості регулювання суспільних відносин, що виникають під час здійснення правниками різних видів професійної діяльності;
- систему юридичних, правоохоронних та інших державних і недержавних органів, установ, організацій нашої держави, у яких працюють професійні юристи; правові засади діяльності зазначених органів, установ;
- міжнародні та вітчизняні деонтологічні кодекси, правила корпоративної етики.

вміти :

- використати отримані знання в практичній діяльності;
- формувати почуття справедливості, людяності, працездатності та інші благородні якості, необхідні юристу-професіоналу;
- керуватися внутрішнім імперативом службового обов'язку;

- виявляти, аналізувати та розв'язувати конкретні проблеми етичного характеру, що виникають у роботі правників;
- об'єктивно оцінити позитивні та негативні моменти практичної діяльності майбутніх юристів.
- розумітися в структурі права, засобах юридичної техніки і вирішувати на цій основі питання юридичної кваліфікації;
- аналізувати причинно-наслідкові зв'язки у державному та законодавчому процесах;
- аналізувати конкретні життєві ситуації на предмет визначення наявності чи відсутності порушення юристом норм професійної етики та моралі, пропонувати варіанти вирішення ситуації, оперуючи правовими та іншими соціальними нормами;
- використовувати всі способи мистецтва спілкування і знання при прийнятті рішень у практичній діяльності;
- приймати правові рішення і робити інші юридичні дії у точній відповідності з законом.

РОЗДІЛ 1. ПРОГРАМА КУРСУ

Змістовий модуль 1. Юридична деонтологія та професійна етика: теоретичні, практичні та деонтологічні аспекти.

Тема. Природа юридичної деонтології та професійної етики, її роль в теорії та практиці юриспруденції.

Поняття деонтології як науки. Поняття і природа юридичної деонтології та професійної етики. Становлення та розвиток юридичної деонтології та професійної етики. Джерела деонтологічних норм.

Загальна характеристика та основні риси юридичної деонтології та професійної етики. Різноманітність підходів до визначення юридичної деонтології та професійної етики в наукових джерелах. Основні ознаки науки «юридична деонтологія та професійна етика».

Поняття та суть обов'язку в юридичній деонтології. Зміст внутрішнього та зовнішнього імперативу службового обов'язку. Спільні та відмінні риси між внутрішнім та зовнішнім імперативами службового обов'язку.

Місце юридичної деонтології та професійної етики в системі юридичних та неюридичних наук. Роль юридичної деонтології та професійної етики у теорії і практиці юриспруденції.

Тема. Предмет, методи, принципи та функції юридичної деонтології та професійної етики.

Поняття предмета юридичної деонтології та професійної етики. Структура та основні компоненти юридичної деонтології та професійної етики. Методи юридичної деонтології та професійної етики.

Функції юридичної деонтології та професійної етики. Принципи юридичної деонтології та професійної етики.

Тема. Студентський путівник - шлях до обраної професії.

Загальна інформація про університет. Структура ПНУ. Місце ПНУ у рейтингах. Студентські організації (студентський Сенат, студентський Профком та ін..).

Дистанційне навчання в ПНУ. Можливості для студентів ПНУ. Навчальний процес в ПНУ. Нормативно-правова база регулювання навчального процесу у ПНУ.

Тема. Соціалізація юриста та юридична діяльність.

Соціалізація юриста та поняття соціальної діяльності. Поняття та основні риси юридичної професії. Професійне мислення юриста.

Поняття юридичної діяльності. Види юридичної діяльності за різними критеріями. Ознаки юридичної діяльності. Функції юридичної діяльності. Юридична справа. Система (структура) юридичної діяльності. Поняття і види соціального регулювання юридичної діяльності. Соціальні відхилення в діяльності юристів.

Міжнародні стандарти професійної діяльності юристів. Принципи професійної юридичної діяльності.

Тема. Юридична практика.

Поняття та риси юридичної практики. Структура юридичної практики. Види юридичної практики. Функції юридичної практики. Форма юридичної практики. Юридичний процес як комплексна система, його ознаки.

Професіоналізм юридичної практичної діяльності. Принципи юридичної практичної діяльності (гуманізму, рівності громадян перед законом, демократизму, правності (законності), взаємної відповідальності держави і особи). Незалежність юриста при веденні юридичної справи від власних інтересів та зовнішнього тиску; неупередженість; обґрунтованість рішень; професіоналізм (компетентність); справедливість; поєднання гласності та конфіденційності.

Мета юридичної практичної діяльності (захист прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права, сприяння визнанню й домінуванню загальнолюдських цінностей та права у суспільстві, забезпечення правності діянь суб'єктів права та охорона правопорядку).

Тема. Види юридичної практичної діяльності. (Суддівська діяльність. Прокурорська діяльність. Слідча діяльність. Адвокатська діяльність. Нотаріальна діяльність. Юридична консультативна діяльність).

Професіограма судді. Суддівська діяльність: поняття, функції суду та функціональні аспекти. Зміст суддівської діяльності та контроль за нею.

Професіограма прокурора. Поняття, принципи, функції, засади організації та організаційні основи діяльності прокуратури. Повноваження прокурора. Дисциплінарна відповідальність прокурора та звільнення з посади прокурора.

Професіограма слідчого. Поняття слідчої діяльності та завдання досудового розслідування. Органи досудового розслідування та їхні права. Функціональні аспекти діяльності слідчого та контроль за слідчою діяльністю.

Професіограма адвоката. Поняття, принципи та засади діяльності адвокатури. Адвокатська діяльність: набуття права, організаційні форми, види. Права та обов'язки адвоката. Дисциплінарна відповідальність адвоката. Зупинення та припинення права на заняття адвокатською діяльністю.

Професіограма нотаріуса. Поняття та принципи нотаріальної діяльності. Вимоги, права та обов'язки нотаріуса. Нотаріальні дії, що можуть вчинятися нотаріусами та іншими особами. Державне регулювання нотаріальної діяльності. Контроль за діяльністю нотаріуса.

Професіограма співробітника юридичної служби, юрисконсульта. Поняття юридичної служби та консультативної діяльності. Вимоги до претендентів на посаду, права та обов'язки, контроль за діяльністю юридичної служби та юрисконсульта.

Змістовий модуль 2. Професійна етика у юридичній діяльності.

Тема. Юридична (правова) етика як вид професійної етики.

Професійна етика юриста: загальнотеоретичний дискурс. Становлення української юридичної етики як науки: історико-правовий дискурс.

Юридична (правова) етика: структура, види, норми. Джерела юридичної етики. Професійно важливі якості представників юридичних професій.

Юридична етика на міжнародно-правовому рівні. Вплив документів ООН на розвиток етики і юридичної деонтології у світі, в Україні. Декларації прав людини і розвиток юридичної етики. Документи Європейського співтовариства про юридичну етику і юридичну деонтологію. Деонтологічний кодекс Європейського співтовариства (Страсбург, жовтень 1988 р.). Документи Міжнародної асоціації юристів, що стосуються питань юридичної етики і юридичної деонтології. Міжнародні правові документи, до яких приєдналась Україна.

Тема. Професійно-правова культура юриста.

Поняття правової свідомості та правової культури. Структура правосвідомості.

Правова культура юриста як спеціаліста. Зміст правової культури юриста. Принципи та функції правової культури юриста.

Поняття та зміст професійної культури юриста. Поняття юрист-професіонал. Деформації професійної правосвідомості юристів.

Тема. Моральна культура юриста.

Поняття і сутність моралі. Етика як наука про мораль. Моральна норма, її зміст та склад. Поняття, зміст та завдання моральної культури юриста. Основні принципи етичної культури юриста. Мораль і професійний обов'язок юриста. Функції та принципи моральної культури юриста.

Моральна поведінка й моральна діяльність. Деформації моральної свідомості юристів та шляхи їх подолання.

Тема. Політичні, психологічні, естетичні аспекти у юридичній діяльності

Поняття політики як соціального явища. Політичні норми. Поняття та види політичної культури юриста. Механізм формування політичної культури юриста. Принципи політичної

культури юриста. Функції політичної культури юриста. Законодавче регулювання участі юристів у політичному житті.

Основні форми психологічної діяльності людини. Предмет і завдання юридичної психології. Поняття психологічних чинників у діяльності юристів. Психологічні прийоми професійного спілкування юристів з громадянами. Конфлікти у юридичній практиці. Стилі вирішення конфліктів.

Поняття психологічної культури юриста. Характеристика психологічної культури за темпераментом.

Поняття естетики та її сутність. Завдання правової естетики. Поняття естетичної культури юриста та форми її прояву. Принципи та функції естетичної культури юриста. Предмет та мета юридичного (службового) етикету. Методи та функції юридичного етикету. Естетична характеристика правових документів.

Тема. Професійна етика слідчої діяльності. Суддівська етика.

Морально-правова основа слідчої діяльності. Єдність законності та моралі в роботі слідчого. Етичні основи діяльності слідчого. Етико-психологічні особливості професії слідчого.

Етика судового рішення. Моральні основи судової діяльності. Єдність законності та моралі в судовій діяльності. Поняття етичності судового процесу. Етика допиту в судовому засіданні

Моральні аспекти судочинства. Етика судового процесу, судової риторики та судового рішення. Кодекс етики суддів: новели, значення. Морально-психологічні особливості судді.

Тема. Професійна етика прокурора. Адвокатська етика. Етика нотаріуса

Особливості етики прокурорського працівника. Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури: новели, основні принципи. Правові та етичні основи адвокатської діяльності в Україні. Правила адвокатської етики: порівняльний аналіз.

Основні принципи адвокатської етики.

РОЗДІЛ 2. САМОСТІЙНА РОБОТА

Крім лекцій та семінарських занять, студенти повинні привчатися і до самостійної роботи, самостійно шукати відповіді на поставлені до тем запитання, розкривати їх зміст, роз'яснювати певні поняття, вести дискусії. Зрозуміло, що тільки самостійна робота студента під керівництвом викладача веде до успіху.

Курс «Юридична деонтологія та професійна етика» досить складний, але цікавий. На лекційних заняттях не може бути висвітлено всі питання цього курсу. Тому багато цікавих і дискусійних тем винесено на самостійне опрацювання, до яких студенти повинні готуватись самостійно.

До тем, винесених на самостійну роботу, подається перелік питань та подається література.

Тема № 1. Природа юридичної деонтології та професійної етики, її роль в теорії та практиці юриспруденції.

В процесі підготовки до теми слід з'ясувати зміст понять деонтології, юридичної деонтології та професійної етики, вказати на етапи становлення юридичної деонтології та професійної етики як навчальної дисципліни.

При підготовці до цієї теми слід також назвати ознаки юридичної деонтології, вказати на її зв'язок з іншими юридичними та неюридичними науками, розкрити суть обов'язку в юридичній деонтології та професійній етиці.

Питання для вивчення:

1. **Різноманітність підходів до визначення юридичної деонтології та професійної етики в наукових джерелах.**
2. Зміст внутрішнього та зовнішнього імперативу службового обов'язку. Спільні та відмінні риси між внутрішнім та зовнішнім імперативами службового обов'язку.
3. Роль юридичної деонтології та професійної етики у теорії і практиці юриспруденції.

Контрольні питання:

1. Ким вперше був вжитий термін “деонтологія” як науковий термін і в якій праці?
2. Що стало передумовою виникнення дисципліни “Юридична деонтологія та професійна етика”?
3. Який існує набір вихідних загальних положень, що розкриває своєрідність і специфіку юридичної деонтології та професійної етики.?
4. Як ви розумієте поняття “внутрішній імператив” службового обов'язку юриста?
5. Яке місце юридична деонтологія та професійна етика відіграє в системі юридичних наук?
6. З якими неюридичними науками пов'язана юридична деонтологія та професійна етика?
7. Назвіть основні риси юридичної деонтології та професійної етики

Ключові терміни та поняття: деонтологія, юридична деонтологія, професійна етика, внутрішній імператив службового обов'язку юриста.

Рекомендована література:

1. .
2. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
3. Левківський Б. К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. / Б. К. Левківський. К.: СПД Юсип'юк В. Д., 2009. 126 с.
4. Лозовой В. О. Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
5. Молдован А.В, Добкіна К.Р., Ключова Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
6. Орзіх М. П. Юридична деонтологія: навч. посібн. Вид. 5-те, доп. Одеса: Юрид. літ-ра, 2011. 45 с.
7. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
8. Свиридова Н. П. Юридична деонтологія. Навч.-метод. посіб. Київ: «Хай-Тек Прес», 2012. 336 с.
9. Сливка С.С. Юридична деонтологія : підручник. Вид. 6-те. Київ. Харків : Атіка : Право, 2015. 295 с.

10. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
11. Тимчик Г. С. Університетська освіта та юридична деонтологія: навчальний посібник. МОНМС України, Держ. вищ. навч. заклад «Київ. нац. економ. у-тет ім. В. Гетьмана». Київ: КНЕУ, 2011. 210 с.
12. Ухач В.З. Юридична деонтологія і професійна етика: Навчальний посібник. - Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.
13. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
14. Юридична деонтологія: підручник / За ред. В. Д. Ткаченка. Харків: Одісей. 2008. 256 с.
15. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с
16. Радовецька Л., Лясковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.
17. Кацавець Р.Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
18. Професійна етика юриста: підручник / за ред. проф. В. С. Бліхара. Львів; Хмельницький, 2016. 357 с.
19. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

Тема № 2. Предмет, методи, принципи та функції юридичної деонтології та професійної етики.

Є різні підходи до бачення предмета юридичної деонтології та професійної етики, на них і потрібно звернути увагу при підготовці до цієї теми. Особливу увагу слід приділити призначенню і сутності деонтології. Суть полягає в тому, що вона повинна навчити професійно-етичним якостям юриста, розуміння ним важливості юридичної професії та моральної етики. У цій темі слід розкрити методи, функції, принципи та джерела даної навчальної дисципліни..

Питання для вивчення:

1. Структура та основні компоненти юридичної деонтології та професійної етики.
2. Функції юридичної деонтології та професійної етики.
3. Принципи юридичної деонтології та професійної етики.

Контрольні питання:

1. Сформулюйте завдання юридичної деонтології та професійної етики як навчальної дисципліни.?
2. Які структурні блоки складають предмет юридичної деонтології та професійної етики?
3. Назвіть нормативні акти, документи про стандарти юридичної професії як офіційні джерела юридичної деонтології та професійної етики.
4. Що є джерелами юридичної деонтології та професійної етики.
5. Як ви розумієте поняття “внутрішній імператив” службового обов’язку юриста?
6. Як використовується порівняльно-правовий метод і в чому полягають його особливості?

Ключові терміни та поняття: предмет юридичної деонтології та професійної етики, мета юридичної деонтології та професійної етики, функції, принципи, структура, джерела юридичної деонтології та професійної етики.

Рекомендована література:

1. Ведерніков Ю.А., Кульбач С.О., Кучук А.М. Юридична деонтологія. Дніпропетровськ, 2011. 215 с.
2. Гребеньков Г.В. Юридична етика : навч. посібник для вузів. 4-те вид. К.: Алерта, 2011. 288с.
3. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навчальний посібник: Навчальне видання. 4-те вид., стер. К.: Знання, 2010. 495 с.
4. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.

5. Левківський Б. К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. / Б. К. Левківський. К.: СПД Юсип'юк В. Д., 2009. 126 с.
6. Леко Б. Юридична етика: Навчальний посібник. Чернівці: Книги XXI, 2008. 280 с.
7. Лозовой В. О. Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
8. Молдован А.В, Добкіна К.Р., Ключова Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
9. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
10. Свиридова Н. П. Юридична деонтологія. Навч.-метод. посіб. Київ: «Хай-Тек Прес», 2012. 336 с.
11. Сливка С. С. Юридична деонтологія. Правнична етика. Професійна культура. (3 - те видання) / Сливка С. С. Київ: Атіка, 2012. 225 с.
12. Сливка С.С. Юридична деонтологія : підручник. Вид. 6-те. Київ. Харків : Атіка : Право, 2015. 295 с.
13. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
14. Ухач В.З. Юридична деонтологія і професійна етика: Навчальний посібник. - Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.
15. Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч. посіб. для дистанційного навчання. 2-ге вид., переробл. і допов. К.: Університет «Україна», 2009. 169 с.
16. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
17. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с
18. Радовецька Л., Лясковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.
19. Кацавець Р.Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
20. Професійна етика юриста: підручник / за ред. проф. В. С. Бліхара. Львів; Хмельницький, 2016. 357 с.
21. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

Тема. Студентський путівник – шлях до обраної професії

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» – класичний, орієнтований на міжнародні стандарти освіти науково-освітній центр України.

Студенти ПНУ повинні знати його структуру, а також повинні бути обізнані із студентськими організаціями та їх завданнями. У ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» функціонує система дистанційного навчання, що дає можливість студенту отримати доступ до навчальних матеріалів з усіх дисциплін.

При розгляді даної теми потрібно ознайомитися також із різними можливостями, які надає студентам ПНУ, а також добре знати організацію навчального процесу.

Питання для вивчення:

1. Структура ПНУ. Рейтинг ПНУ серед університетів України
2. Студентські організації в ПНУ. Профком студентів
3. Права та обов'язки студентів в ПНУ

Контрольні питання:

1. Яке місце займає ПНУ у рейтингах?
2. Які структурні підрозділи є у ПНУ?
3. Назвіть студентські організації в ПНУ.
4. Які можливості відкриває ПНУ для студентів?
5. Назвіть обов'язки студента ПНУ.

6. Як студенти ПНУ можуть вплинути на якість навчального процесу?
7. Які види стипендій існують для студентів ПНУ?

Ключові терміни та поняття: університет, студентська організація, дистанційне навчання, студентський Профком, студентський Сенат

Рекомендована література:

1. Студентський путівник. URL:<https://ipmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites.pdf>
2. Положення про дистанційне навчання у ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”. URL: <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2018/12/Polozhennia-pro-orhanizatsiiu-dystantsiinoi-formy-navchannia-2018.pdf>
3. Положення про порядок навчання студентів за індивідуальним графіком у ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”. URL:<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2019/09/%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7-628.pdf>
4. Положення про порядок повторного вивчення дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS. URL:<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2018/08/Nakaz-pro-poriadok-povtorno-ho-vyvchennia-dystsyplin-kredytiv-ECTS-v-umovakh-ECTS-Poriadok-vstanovlennia-vidpovidnosti-navchalnykh-dystsyplin-praktyk-profiliu-kafedr-universytetu.pdf>
5. Положення про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». URL: <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads.pdf>
6. Положення про організацію та проведення практики у Державному вищому навчальному закладі «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». URL: <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2018/08/Polozhennia-pro-praktyku.pdf>

Тема № 4. Соціалізація юриста та юридична діяльність

Соціалізація в перекладі з латини означає суспільний. Це процес залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення й розвитку як цілісної особистості на основі засвоєння нею елементів культури і соціальних цінностей. Для соціалізації юриста як суб'єкта культури необхідно багато чинників. Передусім, це початкові знання у галузі права. Першими порадиниками й координаторами тут виступають: родина, вихователі дошкільних закладів, учителі середніх освітніх закладів, навчання за спеціальністю та практична діяльність.

При обговоренні першого питання варто наголосити на тому, що впливає на вироблення юристом власних норм поведінки, і яка роль юриста у державотворчому процесі України. Розглядаючи юридичну діяльність, потрібно розкрити її ознаки та структуру. Досить цікавим є питання про дисциплінарну відповідальність юристів, на ньому треба зупинитись детальніше.

Питання для вивчення:

1. Поняття соціальної діяльності.
2. Види юридичної діяльності за різними критеріями.
3. Ознаки юридичної діяльності
4. Поняття і види соціального регулювання юридичної діяльності.
5. Соціальні відхилення в діяльності юристів

Контрольні питання:

1. Що впливає на вироблення юристом власних норм поведінки?
2. Який зміст вкладається в поняття "соціальна діяльність" і який — в поняття "юридична діяльність"?
3. Що таке юридична справа?
4. Які складові елементи має система юридичної діяльності ?
5. Які об'єкти юридичної діяльності ви можете назвати?
6. Назвіть методи здійснення юридичної діяльності.

7. В чому полягає суть соціального регулювання, його мета і які види соціального регулювання ви знаєте ?
8. Які чинники необхідні для соціалізації юриста?
9. Яка роль юриста у державотворчому процесі України?

Ключові терміни та поняття: соціалізація юриста, соціальна діяльність, юридична діяльність, юридична справа.

Рекомендована література:

1. Гребеньков Г.В. Юридична етика : навч. посібник для вузів. 4-те вид. К.: Алерта, 2011. 288с.
2. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навчальний посібник: Навчальне видання. 4-те вид., стер. К.: Знання, 2010. 495 с.
3. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
4. Левківський Б. К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. / Б. К. Левківський. К.: СПД Юсип'юк В. Д., 2009. 126 с.
5. Лєко Б. Юридична етика: Навчальний посібник. Чернівці: Книги ХХІ, 2008. 280 с.
6. Лещук Т. Практична етика: посібн. з етики. Львів: Навчальна література, 2014. 179 с.
7. Лозовой В. О. Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
8. Молдован А.В, Добкіна К.Р., Ключєва Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
9. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
10. Свиридова Н. П. Юридична деонтологія. Навч.-метод. посіб. Київ: «Хай-Тек Прес», 2012. 336 с.
11. Сливка С. С. Юридична деонтологія. Правнича етика. Професійна культура. (3 - те видання) / Сливка С. С. Київ: Атіка, 2012. 225 с.
12. Сливка С.С. Юридична деонтологія : підручник. Вид. 6-те. Київ. Харків : Атіка : Право, 2015. 295 с.
13. Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч. посіб. для дистанційного навчання. 2-ге вид., переробл. і допов. К.: Університет «Україна», 2009. 169 с.
14. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
15. Юридична деонтологія: підручник / За ред. В. Д. Ткаченка. Харків: Одісей. 2008. 256 с.
16. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с
17. Радовецька Л., Лясковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.
18. Кацавець Р.Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
19. Професійна етика юриста: підручник / за ред. проф. В. С. Бліхара. Львів; Хмельницький, 2016. 357 с.
20. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
21. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

Тема № 5. Юридична етика як вид професійної етики

Юридична етика — це галузь вчення про етику, що досліджує роль і значення моральних принципів у сфері здійснення правосуддя і правоохоронної діяльності. Юридична етика регулює відносини суспільства та особи, а саме: етику суддів, слідчих, адвокатів.

Юридична етика займається вивченням конкретизованої і такої, що дістала специфічний ухил, моральної програми при здійсненні юристами (усіх правоохоронних органів) своєї правочинної діяльності. Юридична етика охоплює собою весь спектр правової діяльності.

За ознаками спеціалізації юридична етика поділяється на: слідчу етику, що досліджує та розвиває морально-етичні стосунки між слідчим та учасниками слідчо-оперативного процесу в

робочий та поза робочий час; суддівську етику, досліджує та розвиває спектр морально-етичних стосунків між суддею та учасниками судового процесу в час служби та поза службою; адвокатська етика, що розвиває досліджує морально-етичну поведінку адвоката з суддями, колегами, слідчими, клієнтами; етику нотаріуса; етика юрисконсульта

При розгляді даної теми потрібно ознайомитися із основними національними і міжнародними джерелами юридичної етики.

Питання для вивчення::

1. Становлення української юридичної етики як науки: історико-правовий дискурс.
2. Вплив документів ООН на розвиток етики і юридичної деонтології у світі, в Україні.
3. Декларації прав людини і розвиток юридичної етики.
4. Документи Європейського співтовариства про юридичну етику і юридичну деонтологію.

Контрольні питання:

1. Назвіть етапи становлення української юридичної етики.
2. Назвіть структурні елементи юридичної етики.
3. Які види юридичної етики ви знаєте?
4. Які міжнародно-правові документи, що стосуються юридичної етики ви знаєте?

Ключові терміни та поняття: професійна етика, юридична етика, джерела юридичної етики.

Рекомендована література:

1. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навчальний посібник: Навчальне видання. 4-те вид., стер. К.: Знання, 2010. 495 с.
2. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
3. Левківський Б. К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. / Б. К. Левківський. К.: СПД Юсип'юк В. Д., 2009. 126 с.
4. Лозовой В. О. Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
5. Молдован А.В, Добкіна К.Р., Ключева Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
6. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
7. Свиридова Н. П. Юридична деонтологія. Навч.-метод. посіб. Київ: «Хай-Тек Прес», 2012. 336 с.
8. Сливка С. С. Юридична деонтологія. Правнична етика. Професійна культура. (3 - те видання) / Сливка С. С. Київ: Атіка, 2012. 225 с.
9. Сливка С.С. Юридична деонтологія : підручник. Вид. 6-те. Київ. Харків : Атіка : Право, 2015. 295 с.
10. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
11. Тимчик Г. С. Університетська освіта та юридична деонтологія: навчальний посібник. МОНМС України, Держ. вищ. навч. заклад «Київ. нац. економ. у-тет ім. В. Гетьмана». Київ: КНЕУ, 2011. 210 с.
12. Ухач В.З. Юридична деонтологія і професійна етика: Навчальний посібник. - Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.
13. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
14. Гребеньков Г.В. Фіолевський Д.П. Юридична етика. К.: Алерта, 2004. 209 с.
15. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с
16. Радовецька Л., Ляковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.
17. Кацавець Р. Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
18. Професійна етика юриста: підручник / за ред. проф. В. С. Бліхара. Львів; Хмельницький, 2016. 357 с.
19. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
20. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

Тема № 6. Професійно-правова культура юриста

Для майбутнього юриста дуже важливо глибоко осмислити можливі обов'язки, які будуть покладені на нього. Він повинен зрозуміти, що основне значення мають службовий, професійний та функціональний обов'язки та їх внутрішні імперативи.

Для формування внутрішнього імперативу службового обов'язку важливе значення має рівень правосвідомості юриста. Тому слід детальніше розглянути поняття правосвідомості та правової культури. Адже культура – це скарб народу. Тому це народне надбання необхідно найперше застосовувати до формування внутрішнього імперативу службового обов'язку юриста.

Щоб визначити роль правника в суспільстві, необхідно зупинитись докладніше на характеристиці професії юриста, її характерних рисах та специфіці цієї професії.

Питання для вивчення:

1. Правова культура юриста: загальна характеристика.
2. Поняття правової свідомості та правової культури. Структура правосвідомості.
3. Професійна культура юриста: поняття та зміст.

Контрольні питання:

1. Визначте зміст правової культури суспільства, особи, юриста.
2. Назвіть особливості правової культури юриста.
3. Охарактеризуйте основні форми деформації правової свідомості юристів та назвіть їх приклади.
4. Які риси правової культури юриста ви знаєте?
5. Які показники характеризують рівень правової культури суспільства?

Ключові терміни та поняття: правова культура юриста, професійна культура юриста, деформація професійної правосвідомості юристів.

Рекомендована література:

1. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
2. Левківський Б. К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. / Б. К. Левківський. К.: СПД Юсип'юк В. Д., 2009. 126 с.
3. Лозовой В. О. Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
4. Молдован А.В, Добкіна К.Р., Клюєва Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
5. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
6. Свиридова Н. П. Юридична деонтологія. Навч.-метод. посіб. Київ: «Хай-Тек Прес», 2012. 336 с.
7. Сливка С. С. Юридична деонтологія. Правнична етика. Професійна культура. (3 - те видання) / Сливка С. С. Київ: Атіка, 2012. 225 с.
8. Сливка С.С. Юридична деонтологія : підручник. Вид. 6-те. Київ. Харків : Атіка : Право, 2015. 295 с.
9. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
10. Юридична деонтологія: підручник / За ред. В. Д. Ткаченка. Харків: Одісей. 2008. 256 с.
11. Куренда Л.М. Сучасні причини деформації професійної правосвідомості юриста. URL: http://www.lj.kherson.ua/pravo03/part_1/07.pdf
12. Черкас М.Є. Вплив деформації правової свідомості на механізм правового регулювання. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Ft3Jt-W8oWwJ:www.irbis-nbuv.gov.ua/>
13. Кононенко С.В. Теорія і практика формування правосвідомості у майбутніх юристів. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:DVAoYSLRLXcJ:irbis-nbuv.gov.ua/>
14. Сливка С.С. Професійна культура юриста (теоретико-методологічний аспект). Львів, 2000. 336 с.

15. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с
16. Радовецька Л., Ляковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.
17. Кацавець Р. Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
18. Професійна етика юриста: підручник / за ред. проф. В. С. Бліхара. Львів; Хмельницький, 2016. 357 с.
19. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
20. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

Тема № 7. Моральна культура юриста

Вивчаючи дану тему, студенти повинні усвідомити: що таке філософія права ХХІ століття. А вона полягає в тому, що право – не інструмент в руках держави, а призначене для обслуговування людей, захисту прав і свобод людини, створення умов для їх самореалізації, служіння для духовного і фізичного розвитку людини.

При підготовці теми необхідно розмежувати мораль і право, назвати їх відмінні риси. Головними моральними цінностями для життєдіяльності і будування взаємовідносин між людьми є совість, щастя, сенс життя. Вони допомагають людям спілкуватися і бути в єдності.

Етична культура юриста - це знання про моральність, вміння їх реалізувати в повсякденних конкретних діях, гуманне ставлення до людини; порядність, непримиримість до несправедливості, простота і скромність у житті.

При розгляді питання про мораль і професійні обов'язки юриста доцільно зупинитися на характеристиці моральних категорій, назвати моральні цінності, професійні обов'язки юриста, розглянути поняття моральної свідомості.

При розгляді даної теми варто зазначити, що моральна культура дає змогу юристові усвідомити власні помилки та виробити шляхи їх виправлення, відчутти свою моральну відповідальність перед народом, перед кожним громадянином, пам'ятаючи про «кредит довір'я» йому та про необхідність відстоювати правду. Відомо, що юридична діяльність спрямована на вирішення різних правових ситуацій. Проте саме моральна культура допомагає правникові зрозуміти, що людина – це унікальне творіння природи. Тому юрист повинен мати чималий запас любові до людей, усвідомлювати неповторність кожної особистості, створювати найсприятливіші юридичні умови для захисту найціннішого – життя людини.

Питання для вивчення:

1. Моральна поведінка й моральна діяльність.
2. Зміст та завдання моральної культури юриста.
3. Деформації моральної свідомості юристів та шляхи їх подолання

Контрольні питання:

1. Які види моральних норм ви знаєте?
2. Назвіть ознаки моральної культури юриста.
3. Назвіть функції моральної культури юриста.
4. Назвіть принципи моральної культури юриста.
5. Визначте основні причини деформації моральної свідомості юристів та назвіть шляхи їх подолання.

Ключові терміни та поняття: мораль, моральна норма, моральна культура юриста, моральна свідомість, морально-професійний обов'язок юриста.

Рекомендована література:

1. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навчальний посібник: Навчальне видання. 4-те вид., стер. К.: Знання, 2010. 495 с.
2. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
3. Левківський Б. К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. / Б. К. Левківський. К.: СПД Юсип'юк В. Д., 2009. 126 с.

4. Лео Б. Юридична етика: Навчальний посібник. Чернівці: Книги XXI, 2008. 280 с.
5. Лозовой В. О. Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
6. Молдован А.В, Добкіна К.Р., Ключева Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
7. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
8. Свиридова Н. П. Юридична деонтологія. Навч.-метод. посіб. Київ: «Хай-Тек Прес», 2012. 336 с.
9. Сливка С. С. Юридична деонтологія. Правнича етика. Професійна культура. (3 - те видання) / Сливка С. С. Київ: Атіка, 2012. 225 с.
10. Сливка С.С. Юридична деонтологія : підручник. Вид. 6-те. Київ. Харків : Атіка : Право, 2015. 295 с.
11. Ухач В.З. Юридична деонтологія і професійна етика: Навчальний посібник. - Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.
12. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
13. Юридична деонтологія: підручник / За ред. В. Д. Ткаченка. Харків: Одісей. 2008. 256 с.
14. Мовчан В. С. Етика. Навчальний посібник. К.: Знання, 2007. 483 с.
15. Кубрак О.В. Етика ділового повсякденного спілкування: навч. посіб. 4-те вид. Суми, 2015. 222с.
16. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с
17. Радовецька Л., Ляковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.
18. Кацавець Р. Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
19. Професійна етика юриста: підручник / за ред. проф. В. С. Бліхара. Львів; Хмельницький, 2016. 357 с.
20. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
21. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

Тема № 8. Політичні, психологічні, естетичні аспекти у юридичній діяльності

Політична культура юриста – це рівень реальної оцінки ним політичної ситуації, яка має безпосереднє відношення до правових явищ, вироблення власних політико-національних переконань з метою політичного прогнозування ефективності національного права. Зміст політичної культури юриста вміщує також переконання та усвідомлення політичних цінностей.

При підготовці теми слід назвати та пояснити принципи та функції політичної культури.

Політична культура юриста – це складний соціально-культурний феномен. Вона включає політичну свідомість, культуру політико-правової поведінки, культуру функціонування юридичної установи.

Зміст психологічної культури юриста полягає в тому, що правник повинен уміти володіти такими психологічними категоріями, як: мотивація, бажання, спонукання, захоплення, хотіння, натхнення та ін. Юристу необхідно постійно удосконалювати свої знання психології, формувати відповідні психічні процеси, власний душевний стан, що звичайно впливає на зміст життєдіяльності.

При вивченні питання характеристики психічного складу особи доцільно зупинитися на темпераменті особистості, розглянути такі поняття як: юрист-холерик, юрист-сангвінік, юрист-флегматик та юрист-меланхолік.

Питання для вивчення:

1. Механізм формування політичної культури юриста. Принципи політичної культури юриста.
2. Функції політичної культури юриста.
3. Законодавче регулювання участі юристів у політичному житті.

4. Поняття психологічних чинників у діяльності юристів.
5. Предмет та мета юридичного (службового) етикету.

Контрольні питання:

1. Які психологічні прийоми професійного спілкування юристів з громадянами?
2. Вкажіть причини необхідності психологічних знань для професійної діяльності юриста.
3. Як темперамент впливає на виконання юристом своїх професійних обов'язків?
4. Назвіть юридичні способи розв'язання конфліктів.
5. Які нормативно-правові акти регулюють участь українських юристів у політичному житті?

Ключові терміни та поняття: політична культура юриста, психологічна культура юриста, конфлікт у юридичній діяльності, естетична культура юриста.

Рекомендована література:

1. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навчальний посібник: Навчальне видання. 4-те вид., стер. К.: Знання, 2010. 495 с.
2. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
3. Левківський Б. К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. / Б. К. Левківський. К.: СПД Юсип'юк В. Д., 2009. 126 с.
4. Леко Б. Юридична етика: Навчальний посібник. Чернівці: Книги ХХІ, 2008. 280 с.
5. Лозовой В. О. Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
6. Молдован А.В., Добкіна К.Р., Клюєва Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
7. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
8. Свиридова Н. П. Юридична деонтологія. Навч.-метод. посіб. Київ: «Хай-Тек Прес», 2012. 336 с.
9. Сливка С. С. Юридична деонтологія. Правнична етика. Професійна культура. (3 - те видання) / Сливка С. С. Київ: Атіка, 2012. 225 с.
10. Ухач В.З. Юридична деонтологія і професійна етика: Навчальний посібник. - Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.
11. Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч. посіб. для дистанційного навчання. 2-ге вид., переробл. і допов. К.: Університет «Україна», 2009. 169 с.
12. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
13. Юридична деонтологія: підручник / За ред. В. Д. Ткаченка. Харків: Одісей. 2008. 256 с.
14. Юридична психологія: Підручник / За заг. ред. Л. І. Казміренко, Є. М. Моїсєєва. К.: КНТ, 2007. 360 с.
15. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с
16. Радовецька Л., Лясковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.
17. Кацавець Р.Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
18. Професійна етика юриста: підручник / за ред. проф. В. С. Бліхара. Львів; Хмельницький, 2016. 357 с.
19. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
20. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

Тема № 9. Професійна етика прокурора. Адвокатська етика

Професійна етика прокурорів та інших працівників прокуратури – це зведені правила етичної поведінки при здійсненні функцій прокуратури у відносинах з пересічними громадянами, суддями, іншими учасниками судового процесу, представниками правоохоронних та інших державних органів, органів місцевого самоврядування, зарубіжними органами прокуратури,

об'єднаннями громадян, засобами масової інформації, колегами-прокурорами для підтримання авторитету прокуратури в суспільстві.

Адвокатська етика — складова частина юридичної етики. Адвокат при здійсненні своєї професійної діяльності виступає носієм обов'язків, іноді суперечливих, по відношенню до: клієнтів; судів та інших державних органів; адвокатури в цілому та окремих адвокатів; суспільства в цілому.

Надзвичайна важливість функціонального навантаження адвокатури вимагає від адвокатів слідування високим етичним стандартам поведінки; водночас специфіка обов'язків, що лежать на адвокатурі, обумовлюють необхідність збалансування служіння адвоката інтересам окремого клієнта з інтересами суспільства в цілому, дотриманням принципів законності і верховенства права.

Тому при вивченні даної теми потрібно визначити правила професійної адвокатської етики, які мають стати путівником адвоката в обранні належних варіантів професійної поведінки.

Питання для вивчення:

1. Особливості етики прокурорського працівника.
2. Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури: новели, основні принципи.
3. Міжнародні та національні стандарти у сфері професійної етики прокурора.
4. Адвокатська етика: правила правового регулювання.
5. Основні принципи адвокатської етики.

Контрольні питання:

1. Назвіть етичні основи адвокатської діяльності в Україні.
2. Хто такий адвокат-медіатор?
3. Назвіть принципи адвокатської етики.

Ключові терміни та поняття: етика прокурорського працівника, адвокат-медіатор

Рекомендована література:

1. Гребеньков Г.В. Юридична етика : навч. посібник для вузів. 4-ге вид. К.: Алерта, 2011. 288с.
2. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навчальний посібник: Навчальне видання. 4-те вид., стер. К.: Знання, 2010. 495 с.
3. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
4. Левківський Б. К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. / Б. К. Левківський. К.: СПД Юсип'юк В. Д., 2009. 126 с.
5. Лещук Т. Практична етика: посібн. з етики. Львів: Навчальна література, 2014. 179 с.
6. Лозовой В. О. Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
7. Молдован А.В, Добкіна К.Р., Ключева Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
8. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
9. Свиридова Н. П. Юридична деонтологія. Навч.-метод. посіб. Київ: «Хай-Тек Прес», 2012. 336 с.
10. Сливка С. С. Юридична деонтологія. Правнична етика. Професійна культура. (3 - те видання) / Сливка С. С. Київ: Атіка, 2012. 225 с.
11. Сливка С.С. Юридична деонтологія : підручник. Вид. 6-те. Київ. Харків : Атіка : Право, 2015. 295 с.
12. Ухач В.З. Юридична деонтологія і професійна етика: Навчальний посібник. - Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.
13. Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч. посіб. для дистанційного навчання. 2-ге вид., переробл. і допов. К.: Університет «Україна», 2009. 169 с.
14. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
15. Юридична деонтологія: підручник / За ред. В. Д. Ткаченка. Харків: Одісей. 2008. 256 с.
16. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001900-17>

17. Лапкін А. В. Правові основи прокурорської діяльності: наук.-практ. посіб. 2-ге вид., змінене і допов. Х. : Право, 2013. 320 с.
18. Билиця І.О. Професійна етика прокурора як різновид юридичної етики. URL: <http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc23/7.pdf>
19. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
20. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

Тема № 10. Юридична практика.

Виникнення та існування юридичної практики як специфічного виду соціальної діяльності пов'язане з необхідністю правової регламентації суспільних відносин. Без діяльності юридичних установ, юристів, без запровадження правових інститутів та процедур право не може функціонувати в суспільстві. Юридична практика – це діяльність юристів-професіоналів по вирішенню будь-яких юридичних справ: реалізації правового статусу громадян, розгляду скарг, спорів, правопорушень тощо. Юридична практика виконує інтегруючу роль в правовій системі, вона зв'язує в єдине ціле нормативно-правові та індивідуально-правові приписи, суб'єктивні права і юридичні обов'язки, правові ідеї і практичні рішення.

При розгляді даної теми варто назвати основні риси юридичної практики, а саме:

- юридична практика є видом соціальної діяльності;
- юридична практика має конкретно-історичний характер;
- здійснюється у правовому середовищі;
- спрямована на організацію роботи і життєдіяльності суспільства.

При розгляді структури юридичної практики, варто виділити такі її структурні елементи: суб'єкт, об'єкт, юридичні дії та операції, засоби, способи, методи та результати практики. Юридична практика – це багатоаспектне явище. Тому за основу класифікації її видів можна взяти кілька критеріїв.

- за суб'єктами здійснення юридичної практики;
- за видами юридичних дій;
- за кількістю суб'єктів;
- за сферою суспільного життя;
- за змістом інтелектуальної роботи.

При розгляді питання про функції юридичної практики слід сказати, що функції безпосередньо пов'язані із завданнями і цілями, які стоять перед юридичною діяльністю. У функціях конкретизуються окремі сторони і властивості юридичної практики, її зміст і форми. До спеціально-юридичних функцій юридичної практики відносять такі: реєстраційно-посвідчувальну, правореалізуючу, правовідновлювальну, право роз'яснювальну, карну, виховну, дослідницьку.

Теорія юридичного процесу покликана уніфікувати і узагальнити всі види юридичної практики, дати інтегративну картину понятійного апарату процесуальної юридичної науки. Юридичний процес – це сукупність правових дій уповноважених органів, посадових осіб, а також інших зацікавлених суб'єктів права, які спрямовані на вирішення юридичних справ, породжують юридичні наслідки, регулюються процесуальними нормами, результати яких закріплюються у відповідних юридичних актах – офіційних документах.

Питання для вивчення:

1. Поняття та риси юридичної практики.
2. Структура юридичної практики.
3. Види юридичної практики.
4. Функції юридичної практики.
5. Форма юридичної практики.
6. Юридичний процес як комплексна система, його ознаки.

Контрольні питання:

1. Назвіть основні структурні елементи юридичної практики.
2. Назвіть види юридичної практики за суб'єктами її здійснення і за видами юридичних дій.
3. Охарактеризуйте внутрішню форму юридичної практики.
4. Дайте поняття процесуальної форми діяльності.
5. Назвіть основні види юридичних актів, що утворюють зовнішню форму юридичної практики.

Ключові терміни та поняття: юридична практика, юридичний процес, структура юридичної практики

Рекомендована література:

1. Гребеньков Г.В. Юридична етика : навч. посібник для вузів. 4-ге вид. К.: Алерта, 2011. 288с.
2. Гусарєв С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навчальний посібник: Навчальне видання. 4-те вид., стер. К.: Знання, 2010. 495 с.
3. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
4. Левківський Б. К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. / Б. К. Левківський. К.: СПД Юсип'юк В. Д., 2009. 126 с.
5. Леко Б. Юридична етика: Навчальний посібник. Чернівці: Книги XXI, 2008. 280 с.
6. Лозовой В. О. Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
7. Молдован А.В., Добкіна К.Р., Ключова Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
8. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
9. Свиридова Н. П. Юридична деонтологія. Навч.-метод. посіб. Київ: «Хай-Тек Прес», 2012. 336 с.
10. Сливка С. С. Юридична деонтологія. Правнича етика. Професійна культура. (3 - те видання) / Сливка С. С. Київ: Атіка, 2012. 225 с.
11. Сливка С.С. Юридична деонтологія : підручник. Вид. 6-те. Київ. Харків : Атіка : Право, 2015. 295 с.
12. Ухач В.З. Юридична деонтологія і професійна етика: Навчальний посібник. - Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.
13. Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч. посіб. для дистанційного навчання. 2-ге вид., переробл. і допов. К.: Університет «Україна», 2009. 169 с.
14. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
15. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с
16. Радовецька Л., Ляковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.
17. Кацавець Р.Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
18. Професійна етика юриста: підручник / за ред. проф. В. С. Бліхара. Львів; Хмельницький, 2016. 357 с.
19. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
20. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

Тема № 11. Види юридичної практичної діяльності. (Суддівська діяльність. Прокурорська діяльність. Слідча діяльність. Адвокатська діяльність. Нотаріальна діяльність. Юридична консультативна діяльність).

Юридична практична діяльність - це система свідомо-вольових конкретних дій і операцій з охорони і захисту прав, свобод та законних інтересів особи, що здійснюються юристами на професійній основі у межах права і мають юридичні наслідки.

Мета юридичної практичної діяльності: перетворення, закріплення, охорона, відновлення відносин. Види юридичної практичної діяльності за її спеціалізацією (або за суб'єктами здійснення): судова, слідча, прокурорська, оперативно-розшукова, адвокатська, нотаріальна,

юридичної служби, органів дізнання, органів реєстрації (запису) актів громадянського стану, державної виконавчої служби, державної кримінально-виправної служби тощо.

Юридична практична діяльність становить основу юридичної практики.

Питання для вивчення:

1. Суддівська практична діяльність: поняття, функції суду та функціональні аспекти.
2. Зміст суддівської діяльності та контроль за нею.
3. Поняття, принципи, функції, засади організації та організаційні основи діяльності прокуратури. Повноваження прокурора.
4. Поняття слідчої діяльності та завдання досудового розслідування.
5. Адвокатська діяльність: набуття права, організаційні форми, види. Права та обов'язки адвоката.
6. Поняття та принципи нотаріальної діяльності. Вимоги, права та обов'язки нотаріуса.
7. Поняття юридичної служби та консультативної діяльності.

Контрольні питання:

1. В чому полягає зміст суддівської діяльності?
2. Назвіть повноваження прокурора.
3. Що таке професіограма слідчого?
4. В яких випадках можливе припинення права на заняття адвокатською діяльністю?

Ключові терміни та поняття: суддівська діяльність, прокурорська діяльність, слідча діяльність, адвокатська діяльність, нотаріальна діяльність, юридична консультативна діяльність.

Рекомендована література:

1. Гусарєв С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навчальний посібник: Навчальне видання. 4-те вид., стер. К.: Знання, 2010. 495 с.
2. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
3. Левківський Б. К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. / Б. К. Левківський. К.: СПД Юсип'юк В. Д., 2009. 126 с.
4. Леко Б. Юридична етика: Навчальний посібник. Чернівці: Книги XXI, 2008. 280 с.
5. Лозовой В. О. Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
6. Молдован А.В., Добкіна К.Р., Ключова Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
7. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
8. Свиридова Н. П. Юридична деонтологія. Навч.-метод. посіб. Київ: «Хай-Тек Прес», 2012. 336 с.
9. Сливка С. С. Юридична деонтологія. Правнична етика. Професійна культура. (3 - те видання) / Сливка С. С. Київ: Атіка, 2012. 225 с.
10. Сливка С.С. Юридична деонтологія : підручник. Вид. 6-те. Київ. Харків : Атіка : Право, 2015. 295 с.
11. Ухач В.З. Юридична деонтологія і професійна етика: Навчальний посібник. - Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.
12. Цирфа Г.О. Юридична деонтологія: Навч. посіб. для дистанційного навчання. 2-ге вид., переробл. і допов. К.: Університет «Україна», 2009. 169 с.
13. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
14. Юридична деонтологія: підручник / За ред. В. Д. Ткаченка. Харків: Одісей. 2008. 256 с.
15. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с.
16. Радовецька Л., Ляковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.
17. Кацавець Р. Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
18. Професійна етика юриста: підручник / за ред. проф. В. С. Бліхара. Львів; Хмельницький, 2016. 357 с.
19. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
20. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

Тема № 12. Професійна етика слідчої діяльності. Суддівська етика.

Діяльність слідчого охоплює різноманітні слідчі дії, на які поширюються загальні моральні вимоги: бездоганне дотримання закону, об'єктивність, неупередженість, добросовісність, повага до осіб, причетних до справи, заподіяння мінімальної шкоди їхньому майну та іншим благам тощо.

Етичні основи діяльності слідчого обумовлені завданнями науки кримінально-процесуального права та слідчої практики щодо реформування і вдосконалення кримінально-процесуального законодавства, правозастосовної діяльності слідчого з характерною для України орієнтацією на моральні цінності людини, міжнародні стандарти ведення кримінального судочинства. Основи слідчої етики тісно пов'язані з правовою культурою.

Моральні та етичні принципи, які використовує слідчий під час виконання процесуальних дій, є засобом соціальної орієнтації під час розкриття злочинів. Висока моральність та чітке розуміння етичних норм виробляють у слідчого почуття гуманності та справедливості, що є засадами процесуальної діяльності.

Суддівська етика – набір правил і норм поведінки, яких має дотримуватися судді або галузь вчення про етику, що досліджує та розвиває спектр морально-етичних стосунків між суддею та учасниками судового процесу в час служби та поза службою. Норми суддівської етики в Україні визначаються як законами і міжнародними договорами.

Питання для вивчення:

1. Морально-правова основа слідчої діяльності.
2. Етико-психологічні особливості професії слідчого.
3. Історія судової етики.
4. Судова культура та судова етика як важливі передумови забезпечення засади гласності і відкритості судового провадження.

Контрольні питання:

1. Етичні основи діяльності слідчого.
2. Моральні основи судової діяльності
3. Морально-психологічні особливості судді.

Ключові терміни та поняття: етика, моральна культура юриста.

Рекомендована література:

1. Гребеньков Г.В. Юридична етика : навч. посібник для вузів. 4-те вид. К.: Алерта, 2011. 288с.
2. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навчальний посібник: Навчальне видання. 4-те вид., стер. К.: Знання, 2010. 495 с.
3. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.
4. Левківський Б. К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. / Б. К. Левківський. К.: СПД Юсип'юк В. Д., 2009. 126 с.
5. Леко Б. Юридична етика: Навчальний посібник. Чернівці: Книги XXI, 2008. 280 с.
6. Лозовой В. О. Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
7. Молдован А.В., Добкіна К.Р., Ключева Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.
8. Осауленко О. І. Юридична деонтологія: Навчальний посібник. К.: Істина, 2012. 224 с.
9. Свиридова Н. П. Юридична деонтологія. Навч.-метод. посіб. Київ: «Хай-Тек Прес», 2012. 336 с.
10. Сливка С. С. Юридична деонтологія. Правнича етика. Професійна культура. (3 - те видання) / Сливка С. С. Київ: Атіка, 2012. 225 с.
11. Сливка С.С. Юридична деонтологія : підручник. Вид. 6-те. Київ. Харків : Атіка : Право, 2015. 295 с.
12. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
13. Тимчик Г. С. Університетська освіта та юридична деонтологія: навчальний посібник. МОНМС України, Держ. вищ. навч. заклад «Київ. нац. економ. у-тет ім. В. Гетьмана». Київ: КНЕУ, 2011. 210 с.
14. Ухач В.З. Юридична деонтологія і професійна етика: Навчальний посібник. - Тернопіль: Вектор, 2015. 335 с.

15. Юридична деонтологія: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.
16. Юридична деонтологія: підручник / За ред. В. Д. Ткаченка. Харків: Одісей. 2008. 256 с.
17. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с
18. Радовецька Л., Лясковська С., Тихомиров О. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: підручник. Київ: Кондор. 2019. 296 с.
19. Кацавець Р.Професійна етика юриста: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2017. 196 с.
20. Професійна етика юриста: підручник / за ред. проф. В. С. Бліхара. Львів; Хмельницький, 2016. 357 с.
21. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2018. 158 с.
22. Курс лекцій з юридичної деонтології : навч. посіб. / за заг. ред. І. А. Логвиненка, І. Л. Невзорова. Харків : ХНУВС, 2022. 184 с.

РОЗДІЛ 3.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Юридична професія в Україні: історія і сучасність.
2. Роль права в соціально-культурному житті України.
3. Особливості деонтологічної характеристики спеціальності «юрисконсульт».
4. Деонтологічна характеристика спеціальності «адвокат»
5. Загальна характеристика правил адвокатської етики, як основа повноцінного функціонування і виконання соціальної ролі адвокатури в демократичному суспільстві.
6. Деонтологічний аналіз професії «прокурор».
7. Деонтологічна характеристика поліцейського
8. Особливості деонтологічних властивостей і специфіка професії «слідчий».
9. Зміст деонтологічної характеристики судді.
10. Деонтологічні властивості і специфіка професії нотаріуса.
11. Психологічні антиякості юриста, способи їх усунення.
12. Характеристика службового етикету юриста.
13. Конфлікти і їх вирішення в юридичній практиці. Характеристика конфлікту в правовому середовищі (причини виникнення, стадії розвитку та припинення).
14. Юридичні способи розв'язання конфліктів.
15. Оплата праці юристів, їх правовий та соціальний захист.
16. Професійний обов'язок юриста.
17. Характеристика основних джерел деонтологічних норм.
18. Етика поведінки державного службовця.
19. Система юридичної освіти в Україні.
20. Незалежність як принцип здійснення адвокатської діяльності.
21. Види правової діяльності адвокатів.
22. Порівняльний аналіз прийняття присяги спеціалістів різних юридичних професій.
23. Посадові обов'язки юрисконсульта.
24. Конфіденційність як основна вимога юридичної практичної діяльності.
25. Основні тенденції правової освіти громадян.
26. Юридична професія: загальна характеристика.
27. Характеристика діяльності судді.
28. Прокурорська діяльність.
29. Характеристика роботи слідчого.
30. Особливості роботи нотаріуса.
31. Юридична консультативна діяльність.
32. Характеристика адвокатської діяльності.

33. Соціальне регулювання юридичної діяльності: поняття і види.
34. Правова регламентація професійної поведінки юристів.
35. Роль соціальних норм у регулюванні професійної юридичної діяльності.
36. Мораль і юридична діяльність: порівняльний аналіз.
37. Роль присяги для службового обов'язку судді.
38. Професійні відхилення в діяльності юристів: поняття і види.
39. Чинники, що спричиняють професійні відхилення у діяльності юристів
40. Загальні правила притягнення юристів до дисциплінарної відповідальності.
41. Напрями профілактики соціальних відхилень серед юристів.
42. Дисциплінарна відповідальність суддів.
43. Дисциплінарна відповідальність працівників прокуратури.
44. Особливості притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників нотаріату.
45. Особливості притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників адвокатури.
46. Підстави звільнення судді з посади.
47. Причини професійної деформації працівників правоохоронних органів.
48. Правова культура юриста, її роль у розвитку правової культури суспільства.
49. Юридичний етикет: суть і значення
50. Фактори формування професійної культури юриста.
51. Характеристика професійних та особистих якостей прокурора.
52. Деонтологічні кодекси: поняття, завдання, історія створення.
53. Міжнародні кодекси професійної поведінки правників.
54. Національні юридичні деонтологічні кодекси.
55. Загальна характеристика Кодексу професійної етики судді.
56. Загальна характеристика Правил адвокатської етики.
57. Правовий та соціальний захист.
58. Об'єднання юристів в Україні.
59. Законодавче регулювання участі юристів у політичному житті.
60. Міжнародні стандарти професійної діяльності юристів..
61. Основні принципи щодо ролі юристів (прийняті на 8-му Конгресі ООН з питань запобігання злочинності та поведження з правопорушниками 1990 р.): загальна характеристика.
62. Основні положення про роль адвокатів (прийняті на 8-му Конгресі ООН з питань запобігання злочинності і поведження з правопорушниками, 1990 р.): загальна характеристика.
63. Етика судової риторики.
64. Етикет у професійній діяльності юриста.
65. Етичні принципи діяльності суддів, слідчих і адвокатів.
66. Сутність і значення інституту адвокатської таємниці.
67. Декларація прав людини і розвиток юридичної етики.
68. Документи Міжнародної асоціації юристів щодо питань юридичної етики.
69. Етично-правові основи адвокатської діяльності в Україні

РОЗДІЛ 4. СЛОВНИК ТЕРМІНІВ ТА ПОНЯТЬ

Деонтологія – це розділ етики, в якому вивчаються проблеми обов'язку людини, сфера належного (того, що повинно бути), усі форми моральних вимог до життєдіяльності людини та відношення між ними.

Деформації професійної свідомості — негативні зміни якостей особистості (стереотипів сприйняття, ціннісних орієнтацій, характеру, способів спілкування і поведінки), що настають під впливом виконання професійної діяльності.

Конфлікт (від лат.— зіткнення) — один із видів соціальної взаємодії індивідів або соціальних груп, при якому дії однієї сторони, зіткнувшись з протидіями іншої, перешкоджають реалізації її цілей і, як правило, супроводжуються взаємними негативними емоціями і почуттями.

Корпоративні норми – це правила поведінки, які виробляються об'єднаннями громадян, регулюють суспільні відносини, які існують у цих об'єднаннях, і є обов'язковими тільки для їх членів

Метод юридичної деонтології та професійної етики — це сукупність логічних прийомів і конкретних засобів обґрунтування системи знань про теоретичне розуміння і практичне застосування деонтологічних нормативів культури юриста.

Мораль – це одна з форм суспільної свідомості й визначається як сукупність норм, принципів, ідеалів, ціннісних уявлень, за допомогою яких регулюється поведінка людей у суспільстві.

Моральність – це дотримання людиною відносних норм моралі, загальнолюдських цінностей, пов'язаних з практичним життям, це переважно почуттєва властивість людини, характеристика її суспільної природи.

Моральна культура юриста - це результат становлення власної гармонії: між досягнутим максимальним рівнем вищої моральності й активним використанням моральних норм у правовій діяльності.

Моральна свідомість — це система понять, поглядів, уявлень та почуттів особи про загальнолюдські цінності, а також діяльність, пов'язана з вимогами моральних норм.

Норма права — це офіційне, формально визначене, загальнообов'язкове правило поведінки, яке встановлюється або санкціонується державою, охороняється нею від порушень, спрямоване на регулювання найбільш важливих суспільних відносин і охорону соціальних цінностей шляхом встановлення юридичних прав і обов'язків суб'єктів права.

Об'єкти юридичної діяльності — це явища, дії суб'єктів права, процеси та предмети навколишнього світу, стосовно яких здійснюється правовий вплив.

Правова культура юриста — це міцні знання юридичних теорій, діючого законодавства, наявність умінь і навичок його реалізації, а також повага і дотримання цього законодавства.

Предмет юридичної деонтології та професійної етики – це юридична теорія; юридична практика; система моральних вимог, що складають етикет професійної діяльності юристів (правові, етичні, корпоративні норми); сама особа юрист.

Професійна культура юриста — це результати професіоналізму, розуміння правових явищ, переконання у цінності права, які обумовлені науковою організацією праці, інтелектом правника, юридичною мораллю, психологічним та педагогічним вмінням і службовим етикетом.

Професійне мислення юриста — інтелектуальна діяльність, метою якої є вирішення професійних завдань в конкретних ситуаціях на основі інформації, яка накопичена завдяки навчанню і практичній діяльності юриста-професіонала.

Професійні міжнародні стандартами юристів – це закріплена у відповідних актах сукупність вимог, які ставляться до них, це покладені обов'язки і надані юристам права, що утворюють допустимий зразок їх поведінки і діяльності.

Професія юриста— це широка галузь трудової діяльності, що потребує юридичних знань, умінь, навичок, необхідних для виконання певної роботи в правовій сфері соціальних послуг.

Професійна етика – це вчення про професійну мораль, яка представляє собою історично сформовану систему моральних принципів, приписів, заповідей і норм стосовно особливостей певних професій.

Психологічна культура юриста — це органічна єдність психологічної освіченості (знань, навичок, прийомів автотренінгу, саморегуляції тощо), волі, відповідних професійно-психологічних якостей, які чинять ефективний вплив на розв'язання правових ситуацій.

Службовий етикет — це сукупність найдоцільніших правил поведінки людей у трудових колективах. Ці правила зумовлені найважливішими принципами загальнолюдської моралі й моральності.

Службовий обов'язок для юриста - це система обов'язкових, самостійних і правових дій у різних соціальних ситуаціях, пов'язаних з духовною, моральною й внутрішньою потребою служіння суспільству, своїй нації.

Соціалізація – це процес залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення й розвитку як цілісної особистості на основі засвоєння нею елементів культури і соціальних цінностей.

Соціалізація юриста — це віддзеркалення діалектики його становлення як особистості, усвідомлення службового обов'язку, вироблення почуття правової поведінки та моральної відповідальності, сприяння правовому вихованню громадян.

Соціальна діяльність — це єдність теоретичного і матеріально-практичного процесів, які здійснюються соціальними суб'єктами з метою цілеспрямованого використання та зміни навколишнього середовища в інтересах людей.

Спілкування — це складний багатоплановий процес установаження і розвитку контактів між людьми, який породжується потребою в спільній діяльності і включає обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття і розуміння іншої людини.

Функції юридичної діяльності — це відносно відокремлені, однорідні дії, спрямовані на певні сфери суспільного життя.

Функцій юридичної деонтології та професійної етики – це основні напрямки впливу на державно-правову дійсність та на процес її перетворення в ході соціальної практики.

Юридична деонтологія та професійна етика –це наука, що узагальнює систему знань про мудрість спілкування й мистецтво прийняття правильного рішення у юридичній практиці.

Юридична діяльність — це різновид соціальної діяльності, що здійснюється юристами-фахівцями з метою отримання правового результату, задоволення законних потреб та інтересів соціальних суб'єктів у відповідності до вимог права.

Юридична справа — це життєвий випадок, який існує у вигляді окремої самостійної ситуації (наприклад, правопорушення, суперечка), яка потребує розгляду і вирішення відповідно до норм права компетентним органом.

Юридичний фах— це вузька сфера професійно-трудової діяльності юриста з чітко визначеними повноваженнями, що потребує конкретних правових знань, умінь і навичок, необхідного рівня професійно-правового мислення і діяльності.

Юрист — це професіонал, який має фундаментальні та спеціальні правові знання, кваліфіковано користується юридичним інструментарієм при розв'язанні юридичних проблем в ім'я захисту прав і законних інтересів громадян.

Юрист-професіонал – це особа, що знає юриспруденцію, має спеціальні правові знання, впевнена в їх святості і корисності, вміє майстерно користуватися всім юридичним інструментарієм, в якій є покликання до юриспруденції.

Юридична етика — це галузь вчення про [етику](#), що досліджує роль і значення [моральних принципів](#) у сфері здійснення [правосуддя](#) і правоохоронної діяльності. Юридична етика регулює відносини суспільства та особи, а саме: етику [суддів](#), [слідчих](#), [адвокатів](#).

Юридична практика — це професійна юридична діяльність з видання, тлумачення і реалізації правових приписів, здійснювана з урахуванням накопиченого соціально-правового досвіду.

